

RAQAMLI MAKONDA (INTERNETDA) INGLIZ VA O'ZBEK TILLARINING IJTIMOIY FUNKSIYASI

Jakbarova Nozima Akramjon qizi

O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti. O'qituvchi

e-mail: nozimajakbarova56@gmail.com

+998909895117

<https://doi.org/10.5281/zenodo.17492122>

Annotatsiya: Ushbu tezisdagi raqamli kommunikatsiya sharoitida ingliz va o'zbek tillarining ijtimoiy funksiyalari tahlil qilingan. Global internet muhitida ingliz tili xalqaro muloqot, ilmiy axborot ayirboshlash va texnologik jarayonlarning asosiy vositasi sifatida faoliyat yuritib, o'zbek tili milliy raqamli kontent yaratish, ta'lim, madaniy merosni saqlash va ichki kommunikatsiyada muhim vosita sifatida maydonga chiqmoqda. Maqolada internetning til siyosati, sotsiolingvistik jarayonlar, tilning nufuzi, auditoriyalar segmentatsiyasi, shuningdek, ijtimoiy tarmoq platformalaridagi til tanlash omillari tahlil qilinadi.

Kalit so'zlar: raqamli makon, ingliz tili, o'zbek tili, sotsiolingvistika, internet kommunikatsiyasi, til funksiyasi, globalizatsiya.

Аннотация: В данном тезисе проанализированы социальные функции английского и узбекского языков в условиях цифровой коммуникации. В глобальном интернет-пространстве английский язык выступает как основное средство международного общения, обмена научной информацией и технологических процессов, тогда как узбекский язык становится важным инструментом создания национального цифрового контента, образования, сохранения культурного наследия и внутренней коммуникации. В статье рассматриваются языковая политика интернета, социолингвистические процессы, престиж языка, сегментация аудитории, а также факторы выбора языка на платформах социальных сетей.

Ключевые слова: цифровое пространство, английский язык, узбекский язык, социолингвистика, интернет-коммуникация, функция языка, глобализация.

Annotation: This thesis analyzes the social functions of the English and Uzbek languages in the context of digital communication. In the global internet environment, English serves as the primary means of international communication, scientific information exchange, and technological processes, while Uzbek is emerging as an important tool for creating national digital content, education, cultural heritage preservation, and internal communication. The article examines internet language policy, sociolinguistic processes, language prestige, audience segmentation, and factors influencing language choice on social media platforms.

Keywords: digital space, English language, Uzbek language, sociolinguistics, internet communication, language function, globalization.

Kirish

Bugungi kunda raqamli makon inson hayotining barcha sohalariga kirib borgan bo'lib, tilning ijtimoiy funksiyasi ham internet kommunikatsiyasi orqali yangicha mazmun kasb etmoqda. Internet tilning **ijtimoiy mavqei, qo'llanish doirasi, kommunikativ vazifalari va prestij darajasini** belgilovchi eng asosiy maydonlardan biriga aylangan. Global axborot maydonida ingliz tili yetakchi o'rinni egallagan bo'lsa, o'zbek tili milliy raqamli identifikatsiya, madaniy o'ziga xoslik va ichki ijtimoiy muloqot vositasi sifatida rivojlanmoqda.

Birlashgan Millatlar Tashkiloti, UNESCO va boshqa xalqaro tashkilotlar ma'lumotlariga ko'ra, internetdagi kontentning **55 foizdan ortig'i ingliz tilida** yuritiladi [1, 112-bet]. Bu esa ingliz tilining raqamli makonda global aloqa vositasi sifatida o'rnini tasdiqlaydi. Shu bilan birga, 2023-yildan boshlab Uzbek Wikipedia, Milliy korpus, Telegram va boshqa platformalarda o'zbek tilidagi kontent hajmi ortib bormoqda.

Tahlil va muhokama

Ingliz tilining raqamli makondagi funksiyasi

Ingliz tili internetning **universal kommunikatsiya vositasi** sifatida shakllangan. Bu holat quyidagi omillar bilan belgilanadi:

- **Ilm-fan va texnologiya tili** – ilmiy maqolalarning 80% dan ortig'i ingliz tilida e'lon qilinadi [2, 56-bet].
- **Dasturlash va IT sohasi tili** – aksar dasturiy interfeyslar, kod sintaksisi va texnologik hujjatlar ingliz tilida ishlab chiqiladi.
- **Xalqaro biznes va diplomatiya vositasi** – global korporativ muloqotda ingliz tili asosiy aloqa tili hisoblanadi.

Ayniqsa YouTube, Google, LinkedIn, Coursera, ResearchGate kabi platformalarda ingliz tilining ustuvorligi raqamli ijtimoiy nufuzning oshishiga olib kelmoqda. Raqamli mediadalaayzlar ingliz tilida kontent ishlab chiqaruvchilarni iqtisodiy jihatdan ham ko'proq rag'batlantiradi.

O'zbek tilining raqamli makondagi funksiyasi

O'zbek tilida internet kontentining rivojlanishi davlat til siyosati, milliy identitet va kommunikatsion ehtiyojlar bilan bog'liq. Raqamli muhitda o'zbek tilining quyidagi funksiyalari kuchayib bormoqda:

- **Ichki ijtimoiy muloqot tili** — Telegram, Instagram, TikTok foydalanuvchilarining asosiy segmenti o'zbek tilida muloqot qiladi.
- **Mahalliy axborot va ta'lim tili** — elektron darsliklar, OTM platformalari, Milliy test markazi tizimlari, O'zbek Wikipedia.
- **Madaniy kontent tili** — kino, she'riyat, qadriyatlar, milliy psixologiya va xalq og'zaki ijodi targ'iboti raqamli shakllarda kengaymoqda.

2020–2024-yillar davomida Uzbek Wikipedia maqolalari soni 140 mingdan oshgani o'zbek tilining raqamli bilim maydoniga integratsiyalashuvini ko'rsatadi [3, 27-bet].

Til tanlashga ta'sir etuvchi sotsiologik omillar

Internetda til tanlash quyidagi omillar bilan belgilanadi:

Omil	Ingliz tiliga moyillik	O'zbek tiliga moyillik
Prestij	Yuqori global nufuz	Milliy identitet
Auditoriya	Xalqaro	Mahalliy
Kontent turi	Ilmiy, texnik	Ijtimoiy-madaniy
Maqsad	Karyera, ta'lim	Muloqot, o'zlik ifodasi

Bu jarayon natijasida ikki tillilik (**bilinvalizm**) va **kod-almashish (code-switching)** hodisasi kuchaymoqda. Masalan:

“Bugun meeting bor, lekin deadline'ga ulgurish kerak” – inglizcha texnik leksika o'zbek tilidagi sintaksis bilan uyg'unlashgan holda qo'llanadi [4, 89-bet].

Raqamli savodxonlik va tilning ijtimoiy mavqei

Raqamli makonda ingliz tilini bilish **ijtimoiy kapitallik ko'rsatkichiga** aylangan. Bunda:

- ingliz tilini bilgan yoshlar global bilim resurslariga kirish imkoniyatiga ega,
- o'zbek tilidagi resurslar ko'paygani sari milliy axborot mustaqilligi kuchayadi.

Demak, ikki tilning raqamli makondagi **komplementar** (bir-birini to'ldiruvchi) funksiyasi shakllanmoqda.

Xulosa

Raqamli makonda ingliz va o'zbek tillarining ijtimoiy funksiyalari har xil, ammo bir-birini to'ldiruvchi xarakterga ega. Ingliz tili global ilmiy-texnologik kommunikatsiyaning asosiy vositasi bo'lsa, o'zbek tili milliy ijtimoiy-madaniy identitetni raqamli shaklda ifodalashning muhim vositasiga aylanmoqda. Internet sharoitida ikki tillilik kengayib borayotgani raqamli savodxonlikni, madaniy moslashuvni va axborot iste'molini yangi bosqichga olib chiqmoqda. Kelgusida o'zbek tilidagi sifatli raqamli kontent hajmini kengaytirish, terminologiyani boyitish va texnologik platformalarda tilni to'liq qo'llab-quvvatlash zarur.

Adabiyotlar, References, Литературы:

1. Crystal D. *Language and the Internet*. Cambridge University Press, 2019. — 112-bet.
2. Graddol D. *The Future of English?* The English Company, 2018. — 56-bet.
3. Uzbek Wikipedia statistik ma'lumotlari. 2024-yil hisobot. — 27-bet.
4. Holbrook J. *Code-switching in digital communication*. Oxford University Press, 2021. — 89-bet.
5. Xojiev A. *O'zbek tilining sotsiolingvistik taraqqiyoti*. Toshkent: O'zbekiston, 2020. — 134–145-betlar.
6. Qosimova D. *Raqamli madaniyat va til amaliyoti*. Toshkent: Tafakkur, 2022. — 67–82-betlar.
7. UNESCO. *World Language Report*. Paris, 2023. — 48-bet.
8. Kaplan R. *Language Policy and Planning*. Routledge, 2020. — 122–139-betlar.
9. Karimov N. *O'zbek tilining internetdagi qo'llanilishi*. Al-Farobiy nomli Jurnal, 2022. — 22–31-betlar.
10. Yuldasheva M. *Digital bilingvalizm: yoshlar tilida o'zgarishlar*. Filologiya masalalari jurnali, 2023. — 74–91-betlar.